

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ**Part IV. REPORTS, INFORMATION, REVIEWS**

УДК 394.46:7.071.1:069:929

Антонова Катерина Антонівна, аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ**ВІДЗНАЧЕННЯ ЮВІЛЕЇВ М. ЛИСЕНКА В УКРАЇНІ В
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ:
ВІДЗЕРКАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ М. ЛИСЕНКА**

Розглянуто мистецькі заходи, проведені з нагоди святкування ювілеїв М. В. Лисенка, висвітлено участь у них товариства «Боян» та Літературно-артистичного товариства

Ключові слова: М. Лисенко, 35-річний ювілей творчої діяльності, мистецькі заходи, Літературно-артистичне товариство, товариство «Боян».

Існує чимало статей на тему відзначення окремого ювілею М. Лисенка. Але серед цих матеріалів бракує дослідження, яке б об'єднувало цю інформацію. В даній статті вперше узагальнено матеріали на цю тему, а також зроблено висновок відносно історії вшанування М. Лисенка і значення святкування подібних дат для розвитку української музичної культури загалом та в окремих населених пунктах і регіонах України.

Святкування на честь М. Лисенка почалися із відзначення у 1903 р. 35-річного ювілею творчої діяльності композитора. «Відзначення 35-літньої творчої праці видатного композитора перетворилось на демонстрацію величчя української культури, об'єднавши націю від селянина до митця, від зросійщеного чиновника до політичного емігранта [...]. Лисенкове свято охопило Центральну Україну, дійшло до Москви, Петербурга, Тифліса, Ставрополя, ставши першою масовою демонстрацією здобутків української культури в Російській імперії» [19; 6]. Митця зустрічали у Києві, Львові, Чернівцях, Тернополі, Коломиї, Підволинську і Станіславові. Його радо вітали місцеві композитори, поети та жителі навколишніх сіл [19; 12]. Серед міст, у яких найбільш широко пройшли святкування на терені України, – Київ, Львів, Тернопіль, Чернівці та Полтава.

У Києві за участі членів Літературно-артистичного товариства й інших українських мистецьких сил на честь композитора влаштовано вечір у залі Купецького зібрання, великий концерт в оперному театрі, серію концертів у Лук'янівському та Галицькому народних Будинках, поставлено його оперу «Різдвяна ніч».

З листа, отриманого поліцією «агентурним шляхом» із підписом «Василь і Грицько», датованого 18 листопада 1903 р. і відправленого до Черкас дізнаємося: «У насъ въ Киевѣ наступають такія времена, въ которыя всѣ украинскіе интеллигенты и деятели поднимають головы вверхъ и говорятъ всему нашему дорогому «престолу и отечеству», что они еще не спятъ, что не всѣ они «обрусьли». Доказательствомъ этого является празднованіе 35-ти лѣтняго юбилея нашего славянскаго кобзаря пѣсней Лисенко. Вотъ всѣ мы и готовимся къ этому дню 20 Декабря»¹ [16; арк. 3].

З переписки з департаментом поліції м. Києва від 28 листопада 1903 р. дізнаємося, що організацію святкування взяв на себе учасник хору М. Лисенка Я. Гулак-Артемівський, який розсилав своїм знайомим «гектографированныя объявленія». В цих документах зазначені дещо інші дати вшанування композитора – 12-14 грудня²; протягом цього часу мав відбутись концерт під керівництвом самого М. Лисенка. Доеднатись до ювілейних святкувань мали «иногородніа гости», серед яких – майже 40 осіб із Галичини [16; арк. 1].

Правлінням Літературно-артистичного товариства подано клопотання про дозвіл влаштувати у приміщенні Купецького зібрання літературно-музичного вечора на честь ювілею композитора. В результаті листування між різними інстанціями – начальником Київського охоронного відділу підполковником Спіридоновим було виявлено, що «свѣдений о преступныхъ целяхъ, коимъ руководствовалось бы Киевское Литературно-артистическое общество, предполагая устроить юбилейный [литературно-музыкальный] вечеръ въ честь композитора Лысенко, въ Отдѣленіи нѣ [имеется]» [16; арк. 5]. Тому на його проведення надано дозвіл. Однак, уже 22 грудня 1903 р. у листі

до начальника Київського охоронного відділу пристав поліцейської дільниці м. Києва повідомляє: «[...] прочитано много рѣчей привѣтств[ий] и адресовъ и между прочимъ [...] Прокофіємъ Федорченко собственнаго сочиненія привѣтствія на малоросс [скомъ] языкѣ, содержавшее въ себѣ двусмысленности [...] политическаго характера» [16; арк. 6-6 зв.]. Це привітання на передодні було прочитано Тутковським та іншими членами правління і «найдено [не] [надлежащимъ] оглашенію [...] на юбилейномъ торжествѣ, но секретарь правления И. М. Стешенко зная это доставил [...] сочинение въ Купеческоѣ собраніе и самовольно передал его [...] Федорченко» [16; арк. 6 зв.]. В іншому документі тієї ж справи зазначається, що П. Федорченко прочитав свій вірш тоді, коли секретар оголосив привітання від товариства «Кій», видавши своє особисте привітання за привітання цього товариства. Адже, як зазначається в документі, того вечора було дозволено зачитувати привітання лише від організацій та спілок, а не окремих осіб і, до того ж, кожне з них мало бути підписане головою Правління [16; арк. 11]. Так чи інакше, але саме після цього вечора поліція починає пильний нагляд за секретарем Літературно-артистичного товариства І. Стешенком [16; арк. 8] та службовцем Управління Південно-Західної залізної дороги П. Федорченко. Але навіть попри це, вечір у залі Купецького зібрання, став «справжнім тріумфом українського музичного мистецтва» [18].

Наступного дня, 21 грудня, в Київському міському театрі відбулася урочиста прем'єра опери М. Лисенка «Різдвяна ніч» у режисерській інтерпретації М. Старицького з декораціями за ескізами художника Ф. Красицького. За диригентським пультом стояв І. Паліцин. «Прем'єра, яку з тріумфальним успіхом показали 21, 22, 28 грудня 1903 р. та 4 січня і 26 квітня 1904 р., засвідчила величезний інтерес публіки до української опери» [11; 20].

Святкування Лисенкового ювілею продовжились і на початку 1904 р. Зокрема, у січневих святкуваннях на честь композитора, окрім діячів культури Києва, брали участь гості зі Львова – О. Нижанківський, Н. Вахнянин, В. Шухевич, М. Волошин, Ф. Колесса [14]. Не менш урочисто відзначали 35-річний ювілей і в Галичині. З цієї нагоди організовано комітет на чолі з А. Вахнянином [13; 208–209]. Ювіляр був вражений «тією великою шанною і ентузіазмом, з якими його зустрічали у Львові, Станіславі, Коломиї, Чернівцях [...] У вітальному слові від музичної громадськості Буковини М. Лисенка поставлено на п'єдестал поруч із Т. Шевченком, як другого Кобзаря України» [22]. Приїзд Лисенка до Галичини перетворився на «справжній тріумф». Львівські ювілейні концерти були відбиттям тодішнього стану музичної культури на Західній Україні [13; 227].

Під час святкування десятиріччя Товариства «Боян» у Львові (1901 р.) В. Шухевич запропонував заснувати «Союз співацьких та музичних товариств», який і створено 1903 р. «Союз» відкрив Вищий інститут музичний у Львові, директором якого став А. Вахнянин [3]. 28 червня 1903 р. відбулися перші загальні збори «Союзу», на яких запропонований проект ювілейного святкування 35-річної творчої діяльності М. Лисенка. У зв'язку з цим у Львові планувалися великий концерт силами всіх «Боянів» та співаків краю, видання життєпису М. Лисенка, випуск ювілейного видання антології творів композитора [13; 208–209]. 21 квітня 1904 р. на загальних зборах назву «Союзу» змінили на «Музичне товариство ім. М. Лисенка у Львові». Ювіляр писав з цього приводу Шухевичу: «Прошу Вас, високодостойний Пане Голово, переказати [...] загальному зборові Товариства мою сердечну вдячність за високу честь, якою нагородили мене члени «Союзу» [...]. Приймаю з великою гордістю сю ознаку високої пошани до моєї музичної діяльності» [3].

1903 р. ювіляра запрошено до Львова на урочисті заходи, організовані на його честь [12; 446]. На ювілейному вечорі у «Руській Бесіді» Шухевич виголосив вітальну промову та вручив Лисенкові грамоту в різьбленій оправі роботи В. Шкрібляка. Композитора вітали також К. Студинський від Наукового товариства ім. Т. Шевченка, Ю. Романчук від «Просвіти» тощо. Виступ Лисенка на концерті присутні зустріли овацією. 8 грудня ювіляр відвідав Народний дім, де була поставлена його опера «Коза-Дереза» [3].

Під час урочистих заходів для М. Лисенка співали «першорядні співацькі сили [...] чоловічий академічний хор, хор гімназійної молоді [...] дитячий хор молоді народних шкіл», а також спільний хор «Боянів» у кількості 300 співаків. Керувати цим зведеним хором доручили диригенту і композитору О. Нижанківському, який користувався в Галичині великим авторитетом і шанною [14]. У Львові та поза його межами у святкуванні ювілею композитора також брали участь і хорові колективи тамтешніх сіл [7; 41].

До Тернополя М. Лисенко завітав 22 листопада 1903 р., у товаристві Є. Чикаленка, С. Єфремова та Ф. Вовка. На міському вокзалі ювіляра вітали члени українських товариств та гімназисти. У виконанні хору прозвучали «Многая літа» та «Ще не вмерла Україна». Пізніше композитор знайомився з містом та інтелігенцією, що прийшла привітати його до зали «Руської Бесіди». Цю подію у Тернополі увічнено меморіальною дошкою роботи Д. Стецька [6].

1904 р. М. Лисенко вдруге відвідав Чернівці. У зв'язку з цим поживалась діяльність місцевого «Міщанського хору». Напередодні приїзду композитора товариство влаштувало великий концерт із творів ювіляра. А 6 травня у його присутності до вшанування митця долучилися всі любительські колективи міста. У виконанні «Міщанського хору» прозвучали композиторові «Коло млина, коло броду», «Козаченьку, куди йдеш», «Верховино, світку ти наш» та «Молитва» [13; 213].

Із «Рапорту вахмістра Полтавского ГЖУ о [содействии] служащих Полтавской Городской Управы украинофильскому движению, об их активном участии в [...] праздновании юбилея Н. В. Лысенко» [17; арк. 1–3] дізнаємось про святкування ювілею у Полтаві. На жаль, не відомо, які саме святкові заходи відбулись там з цього приводу, але вахмістр І. Берестень у доносі на гласних Полтавської Думи зазначав, що готуючись до вшанування композитора відбувались серйозні дебати відносно того, щоб на кошти міста ювілярові подарувати суму грошей у розмірі 500-600 крб. «и, кажется, гор. Управа это выполнила» [17; арк. 3].

У процесі святкування ювілею громадськістю організовано збір коштів, частину яких виділено для видання творів композитора, а частину – на купівлю для нього дачі. Однак більшу необхідність Лисенко вбачав у створенні на терені Російської імперії музично-драматичної школи, освіти в якій можна було б здобути українською мовою [10].

Наступні ювілеї стали відзначати вже після смерті композитора, як річниці його народження та смерті. Так сталося, що кожен із таких ювілеїв є подвійним – одночасно датою від дня народження та дня смерті, оскільки М. Лисенко прожив рівно 70 років (1842-1912).

Першою такою датою став 1922 р. – 80 років від дня народження композитора. З цієї нагоди Товариство М. Леонтовича проводить ювілейні заходи, у т.ч. здійснено постановку опери М. Лисенка «Ноктюрн».

Відзначенням ювілейних дат Лисенка, організацією концертів його творів постійно займався С. Людкевич, з-під його пера також вийшло кілька статей, присвячених композитору. 1937 р. відзначалось 95-річчя Лисенка. З цієї нагоди поставлено в новій редакції його оперу «Ноктюрн», а в грудні того ж року відбулась її радіотрансляція [21; 12]. У Львові 19 грудня 1937 р. на честь М. Лисенка відбулась урочиста Академія в оперному театрі, на якій з промовою виступив В. Барвінський [2; 59]. Після відзначення ювілею 1937 р. у Львові виникла ініціатива до підготовки святкових заходів до 100-річчя від дня народження композитора і в епіцентрі цих подій опинився В. Барвінський, як голова «Союзу Українських Професійних музик». Він очолив новостворений Ювілейний комітет, поділений на кілька секцій. «Секція концертних імпрез», головою якої призначено С. Людкевича [21; 10-14], організувала святкову академію та низку концертів, які відбувались протягом усього 1942 р [8]. Завданням цих концертів було «всєбічно висвітлити і спопуляризувати всі ділянки творчості композитора» [23; 2]. Оперний театр готував постановку опери «Різдвяна ніч», відбулась радіотрансляція опери «Ноктюрн» [15; 3]. С. Людкевич написав рецензії на обидві постановки, а Концертне Бюро працювало над сценічним втіленням опери «Утоплена» [9; 4].

«Виставкова секція» Комітету готувала велику виставку, присвячену ювілярові, подібну до виставки 1927 р. у Києві. Серед експонатів були нотні видання творів Лисенка, його рукописи, листи, світлини, портрети, присвячені композитору книжкові видання, газетні статті та ін. На урочистостях з нагоди відкриття виставки були присутні донька ювіляра, Голова Українського Центрального Комітету К. Паньківський та фольклорист Ф. Колесса. Ця виставка при Львівській консерваторії тривалий час діяла і як Кабінет-музей М. Лисенка.

Повертаючись після закінчення війни до Києва, О. Лисенко забрав із собою всі експонати і 1947 р. організував кімнату-музей батька при Київській консерваторії.

Силами «Науково-видавничої секції» було видано дві монографії – «Микола Лисенко» В. Андрієвського та «Взаємини М. Лисенка з І. Франком» В. Витвицького [8].

В особливий спосіб у Львові того року було вшановано митця за допомогою проведення «Краєвого конкурсу хорів», організованого Інститутом Народної творчості під керівництвом о. С. Сапруна. Його проведенню не завадила ні німецька окупація, ні відсутність фінансування. За словами М. Колесси, організатори та диригенти, що брали участь в конкурсі, працювали безкорисно. Участь у конкурсі була протестом проти звірств окупантів, свідоцтвом віри у те, що силою мистецтва можна протидіяти злу. Метою конкурсу було підвищити мистецький рівень української хорової культури у Галичині, спопуляризувати серед колективів твори М. Лисенка та залучити кращих майстрів хорового і музичного мистецтва до співпраці з самодіяльними колективами [22].

У журі конкурсу були К. Паньківський, Т. Шухевич, В. Барвінський, С. Людкевич, М. Колесса та ін. [1; 28]. У заході взяло участь 450 колективів (поза конкурсом до виступу допущено ще чотири):

«Дрогобицький Боян», «Станіславський Боян» і хор «Думка» та львівський хор «Сурма» [21; 10–14]. Хорові колективи оцінювалися у двох номінаціях – повітові хори (хори містечок і сіл) і репрезентаційні (чи великоміські) [8].

До фіналу відібрано 26 колективів. Переможцями конкурсу стали репрезентаційний Станіславський хор «Думка» (дир. – М. Колесса) та Печеніжинський чоловічий хор (дир. – М. Степаняк). II місце серед містечкових хорів посів хор «Трембіта» з Косова (дир. – А. Когут) [22]. Окремо журі відзначило диригента М. Колессу [1; 31].

Конкурс завершено великим фестивалем, під час якого об'єднаний хор (понад 1200 учасників) відспівав обов'язкові конкурсні пісні Лисенка («Ой, діброво, темний гаю», «Ой, гай мати» та «Час до дому, час»). Виступ цього колективу викликав бурхливу реакцію публіки. Переможці конкурсу отримали в нагороду срібні диригентські палички, чаші та грошові премії в розмірі 500 злотих, кошти на які складалися силами керівників підприємств, ресторанів, магазинів та дрібних ремісників [22].

У статтях, присвячених конкурсу, В. Барвінський відзначає, що «село, [...] й деякі містечка, виявили на прочуд високий рівень музичної інтелігенції і культури, так що великоміський ансамбль міг би цьому позаздрити», а також те, що деякі хори на високому виконавському рівні представили твори, рідко виконувані у містах [5; 3]. У той же час він дорікає таким містам, як Львів, Тернопіль, Коломия, Перемишль у тому, що на конкурсі не було їх місцевих колективів-конкурсантів, і висуває проблему добору конкурсантами хорового репертуару [4; 9]. Але, загалом В. Барвінський називає конкурс вдалим експериментом, який «виявив не тільки справжній стан нашої хорової справи під цю пору, але й її можливості та труднощі» [4; 8]. Цей експеримент, на думку критика, зобов'язує замислитися над подальшим розвитком хорової культури в Галичині.

У підготовці та проведенні ювілейних заходів у Львові брали участь також діти М. Лисенка – Остап та Мар'яна, що робило святкування більш значущим і вагомим [8].

Відзначення 100-річчя від дня народження М. Лисенка у Львові стало визначною подією не лише в історії шанування композитора, а й в історії української музичної культури загалом. Попри німецьку окупацію, Ювілейному комітетові вдалося на високому мистецькому рівні провести низку важливих і пам'ятних урочистих заходів, масштаб яких дивує й нині.

Святковим концертом 18 квітня 1942 р., за два дні до окупації міста німцями, 100-річчя від дня народження М. Лисенка було відзначено і в Луганську.

На батьківщині ж М. Лисенка, у с. Гриньки, у день його народження в землянці, на околиці села, окупованого гітлерівцями, зібрались шанувальники таланту земляка. Співали «Прославний хор» тоді ще невідомого композитора Г. Майбороди. Загалом, святкування 100-річчя народження класика української музики, там, де воно було можливим, стало проявом сили духу діячів української культури.

110 років від дня народження Лисенка святкували у Львівській консерваторії. На урочистостях виступили зі спогадами про Лисенка гості з Києва – М. Рильський та син композитора О. Лисенко. Окрім наукової конференції і концерту, знову організовано хоровий конкурс, на цей раз – для колективів ВНЗ, в якому взяло участь 500 осіб. Головою журі конкурсу був С. Людкевич [21; 13].

На 115-річний ювілей М. Лисенка (1957 р.) на його батьківщині, у с. Гриньки на Полтавщині, передбачалося відкриття пам'ятника композитору та його музейної Кімнати, пройшов святковий мітинг та концерт. На заходах були присутні син, викладач Київської консерваторії Остап Лисенко з донькою Аріадною і композитор П. Козицький.

1962 р. для відзначення 120-річчя Лисенка у Львові знову створено спеціальний комітет і його знову очолює С. Людкевич [21; 14]. Того ж року в Києві Колонній залі державної філармонії присвоєно ім'я ювіляра [18] і започатковано Республіканський конкурс вокалістів на його честь.

1972 р. (130-річний ювілей) відзначився прем'єрою опери М. Лисенка «Тарас Бульба» у Тбіліському театрі опери та балету. Режисером-постановником був Г. Жорданія, художником-постановником – І. Аскурава. Партію Тараса виконав народний артист Грузинської РСР І. Шушанія.

30 грудня 1980 р. за офіційної нагоди ювілею В. Леніна (110-річчя від дня народження) у Києві відкрито Меморіальний музей М. Лисенка. А 16 грудня 1982 р. у першу річницю роботи Музею було відзначено на Дарницькому шовковому комбінаті. Саме його керівництво ще 1978 р. спеціально запустило у виробництво лінію жакардових тканин, перші метри якої було передано в музей для оббивки меморіальних меблів у вітальні. З нагоди 140-річчя від дня народження М. В. Лисенка (1982 р.) урядовою Постановою було затверджено положення про започаткування щорічної Премії ім. М. Лисенка за видатний внесок у розвиток української музичної культури.

Відзначення Лисенкового 150-річчя стало одним із перших загальнонаціональних свят новітньої України. 22 березня 1992 р. до нащадків композитора завітав перший Президент, Голова національного ювілейного комітету Л. Кравчук.

Що стосується роботи Музею за той рік – було проведено чимало концертів та мистецьких вечорів, присвячених композитору; за участі науковців музею здійснено низку радіо- і телепередач, організовано наукові читання «Микола Лисенко – відомий і незнаний» та ін. За розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. створено Комітет з підготовки та відзначення 160-річчя від дня народження М. Лисенка, на який і покладалося проведення усіх культурно-мистецьких заходів. Того ж року Національним банком України випущена ювілейна монета номіналом дві гривні із зображенням композитора. Її було введено в обіг 26 березня 2002 р. Ця монета поповнила собою нумізматичну серію «Видатні особистості України» [19; 8].

У Музеї державної книги та друкарства силами працівників Музею М. Лисенка створено виставку з нагоди ювілею композитора. Ухвалено рішення про розширене перевидання листів М. Лисенка, в роботі над яким бере участь завідувачка Музею М. Лисенка – Р. Скорульська.

У жовтні 2011 р. Верховною Радою України ухвалено відзначати 170-річчя від дня народження М. Лисенка на державному рівні. Серед Київських заходів з увічнення ювіляра – проведення IV Міжнародного музичного конкурсу та вручення премії ім. М. Лисенка, випуск марки та конверта на честь композитора й видання кантат і солоспівів М. Лисенка на слова Т. Шевченка. У Києві активну участь у святкуванні ювілею брав Меморіальний музей М. Лисенка. Навесні 2012 р. в його стінах було проведено дві конференції, конкурс бандуристів та хорова асамблея, присвячені композитору; відбулись хорові та вокальні концерти, в яких виконувались твори М. Лисенка. 6 листопада, в річницю смерті митця, в Музеї експонувалась його посмертна маска. А 25 листопада в музеї відбувся концерт Святошинської дитячої філармонії.

На початку 2013 р. відбулась презентація спецвипуску журналу «Музика», повністю присвяченого М. Лисенкові.

У Львові ювілей 2012 р. відзначали низкою заходів. У дворі Національної музичної академії було освячено камінь, з якого почалось будівництво каплички св. Миколая, збудовану на кошти благодійників.

Наступного дня у ВНЗ проведено наукову конференцію, присвячену ювілярові. На урочистій Академії студентами вокального факультету і колективом оперної студії здійснено постановку опери «Ноктюрн». 22 березня урочисту Академію готувала Львівська обласна філармонія, а 25 березня відбувся концерт «Перлини української класики» за участі оперної співачки В. Лук'янець та Академічного симфонічного оркестру філармонії й Камерного хору «Глорія». У концерті прозвучали арії та сцени з опер М. Лисенка, його популярні романси й пісні на слова Т. Шевченка [20].

Отже, пам'ять класика української музики шанують і по сьогодні. Активну участь у київських святкуваннях ювілеїв композитора уже 35 років бере Музей М. Лисенка.

Підготовка мистецьких заходів з метою вшанування М. Лисенка протягом багатьох років має величезний вплив на подальший розвиток музичної культури. Відзначаючи подібні дати не лише віддаємо шану митцеві, але й збагачуємо свій культурний розвиток, знаходимо нові інтерпретації давно відомих творів, виходимо за межі буденного ставлення до мистецтва. Роковини та ювілеї видатних митців України щоразу повертають нас до національних першоджерел, що є важливим сьогодні і завжди, для нас і наступних поколінь науковців, митців та слухачів.

Примітки

¹ Тут і далі збережено оригінальний правопис документів та листів.

² Але з огляду на те, що в більшості документів вечір у Купецькому зібранні датується саме 20 грудня, ймовірно, що саме це і є остаточна дата його проведення.

Список використаної літератури

1. *Альманах I краєвого конкурсу хорів у Галичині* (У сторіччя народин М. Лисенка). – Л. ; Краків, 1943. – 63 с.
2. *Андрієвський В.* Микола Лисенко. В соту річницю народження (1842–1942) / В. Андрієвський. – Л. : Укр. вид-во, 1942. – 63 с.
3. *Арсенич П.* Етнографічна і культурна діяльність В. Шухевича [Електронний ресурс] / П. Арсенич. – Режим доступу: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=621>.
4. *Барвінський В.* З віддалі часу / В. Барвінський // Наші дні. – 1942. – Ч. 10. – С. 8–9.
5. *Барвінський В.* Краєвий конкурс хорів і фестиваль української пісні / В. Барвінський // Краківські вісті. – 1942. – Ч. 175. – 9.08.

6. **Бойцун Л.** Тернопіль у плінні літ [Електронний ресурс] / Л. Бойцун. – Режим доступу: <http://www.times.te.ua>.
7. **Витвицький В.** Микола Лисенко і його вплив на музичне життя Галичини / В. Витвицький // Там само. – С. 39–41.
8. **Горак Я.** Василь Барвінський і львівські святкування столітнього ювілею М. Лисенка 1942 р. / Я. Горак // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2009. – № 3 (50). – С. 69–75.
9. **З праці Концертного Бюро** // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 38. – 21.02.
10. **Історія України в особах: XIX-XX ст.** / І. Войцехівська, В. Абліцов, О. Божко та ін. – К. : Україна, 1995. – С. 113–119.
11. **Історія українського театру.** В 3 т. Т. 2 (1900-1945) / гол. ред. Г. Скрипник. – К., 2009. – 866 с.
12. **М. В. Лисенко у спогадах сучасників** / упоряд. О. Лисенко ; ред. та комент. Р. Пилипчука. – К. : Муз. Україна, 1968. – 823 с.
13. **Михайличенко О. В.** Освітньо-педагогічні аспекти розвитку української музичної культури другої половини XIX – початку XX ст. : монографія / О. В. Михайличенко. – Суми : Мрія-1, 2005. – 292 с.
14. **Біографія О. Нижанківського** [Електронний ресурс] // Музична бібліотека. – Режим доступу: <http://mubis.com.ua>
15. **«Ноктюрн» у радіо** // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 69. – С. 29–30.
16. **Переписка с департаментом поліції, киевским губернатором и приставом Дворцового полицейского участка г. Киева о праздновании 35-летнего юбилея музыкальной деятельности украинского композитора М. В. Лысенко и 35-летнего юбилея литературной деятельности украинского писателя И. С. Нечуя-Левицкого.** – Центральный державний історичний архів м. Києва (ЦДІАК), Ф. 275, оп. 1, од. зб. 125, арк. 1–22.
17. **Рапорт вахмістра Полтавського ГЖУ о [содействии] служащих Полтавской Городской Управы украинофильскому движению, об их активном участии в открытии памятника Котляревскому и праздновании юбилея Н. В. Лысенка.** – ЦДІАК, Ф. 321, оп. 1, од. зб. 122, арк. 1–3.
18. **Сайт національної філармонії України. Історія** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://filarmonia.com.ua>.
19. **Сінькова С.** Сонце української музики (До 170-річчя від дня народження М. Лисенка) : бібліодайджест / С. Сінькова ; Хмельниц, міська ЦБС, Центр. б-ка. – Хмельницький, 2012. – 14 с.
20. **Царенко Ю.** Сьогодні 170 років з дня народження М. Лисенка [Електронний ресурс] / Ю. Царенко // Рідна країна (світоглядний портал). – Режим доступу: <http://ridna.ua/2012/03/sohodni-170-rokiv-z-dnya-narodzhennya-mykoly-lysenka>.
21. **Штундер З.** Микола Лисенко і Станіслав Людкевич / З. Штундер // Українська музика. – 2012. – № 1 (3). – С. 10–14.
22. **Як відзначали ювілеї Миколи Лисенка у першій половині XX ст.** [Електронний ресурс] // Тиждень. ua. – 2012. – 28 жовт. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua>
23. **100-літній ювілей М. Лисенка** // Львівські вісті. – 1942. – Ч. 47. – 4.03. – Без підпису автора.

References

1. **Almanakh pershoho kraievoho konkursu khoriv u Halychyni** (U storichchia narodyn Mykoly Lysenka) – L., Krakiv, 1943. – 63 s.
2. **Andriievskiy V.** Mykola Lysenko. V sotu richnytsiu narodzhennia (1842–1942). – L. : Ukr. vyd-vo, 1942. – 63 s.
3. **Arsenyuch P.** Etnohrafichna i kulturna diialnist V Shukhevycha [Elektronnyi resurs] / P. Arsenyuch. – Rezhym dostupu: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=621>.
4. **Barvinskyi V.** Z viddali chasu / V. Barvinskyi // Nashi dni. – 1942. – Ch.10. – S. 8–9.
5. **Barvinskyi V.** Kraievi konkurs khoriv i festyval ukrainskoi pisni / V. Barvinskyi // Krakivski visti. – 1942. – Ch. 175. – 9.08.
6. **Boitsun L.** Ternopil u plyni lit [Elektronnyi resurs] / L. Boitsun. – Rezhym dostupu: <http://www.times.te.ua>.
7. **Vyvytskyi V.** Mykola Lysenko i yoho vplyv na muzychnye zhyttia Halychyny / V. Vyvytskyi // Tam samo. – С. 39–41.
8. **Horak Ya.** Vasyl Barvinskyi i lvivski sviatkuvannia stolitnoho yuvileiu Mykoly Lysenka 1942 roku // Molod i rynek. – Drohobych, 2009. – № 3 (50). – S. 69–75.
9. **Z pratsi Kontsertnoho Biura** // Lvivski visti. – 1942. – Ch. 38. – 21.02.
10. **Istoriia Ukrainy v osobakh: XIX-XX st.** / I. Voitsekhivska, V. Ablitsov, O. Bozhko ta in. – K. : Ukrainy, 1995. – S. 113–119.
11. **Istoriia ukrainskoho teatru u trokh tomakh V 3 t.** Т. 2 (1900-1945) / hol. red. H. Skrypnyk. – K., 2009. – 866 s.
12. **M. V. Lysenko u spohadakh suchasnykiv** / uporiad. O. Lysenko ; red. ta koment. R. Pylypchuka. – K. : Muz. Ukraina, 1968. – 823 s.
13. **Mykhailychenko O.** Osvitno-pedahohichni aspekty rozvytku ukrainskoi muzychnoi kultury druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. : monohrafiia / O. V. Mykhailychenko. – Sumy : «Mriia-1», 2005. – 292 s.
14. **Biohrafia O. Nyzhankivskoho** [Elektronnyi resurs] // Muzychna biblioteka. – Rezhym dostupu: <http://mubis.com.ua/index.php/composers?&view=person&id=242>.
15. **«Noktiurn» u radio** // Lvivski visti. – 1942. – Ch. 69. – S. 29–30.

16. *Perepyska s departamentom polytsyy, kyevskym hubernatorom y prystavom Dvortsovoho polytseiskoho uchastka hor. Kyeva o prazdnovanuu 35-letneho yubyleia muzykalnoi deiatelnosti ukraynskoho kompozytora M. V. Lysenko y 35-letneho yubyleia lyteraturnoi deiatelnosti ukraynskoho pysatelja Y. S. Nechia-Levytskoho.* – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv m. Kyieva (TsDIAK), F. 275, op. 1, od. zb. 125, ark. 1–22.

17. *Raport vakhmystra Poltavskoho HZhU o [sodeistvyy] sluzhashchikh Poltavskoi Horodskoi Upravy ukraynofylskomu dvyzheniu, ob ykh aktyvnom uchastyy v v otkrytyy pamiatnyka Kotliarevskomu y prazdnovanuu yubyleia N. V. Lysenko.* – TsDIAK, F. 321, op. 1, od. zb. 122, ark. 1–3.

18. *Sait natsionalnoi filarmonii Ukrainy. Istorii.* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://filarmonia.com.ua>.

19. *Sinkova S.* Sontse ukraynskoi muzyky (Do 170-richchia vid dnia narodzhennia Mykoly Lysenka) : bibliodaidzhest / S. Sinkova ; Khmelnyts. miska tsentralizov. bibl. systema, Tsentr. b-ka. – Khmelnytskyi, 2012. – 14 s.

20. *Tsarenko Yu.* Sohodni 170 rokiv z dnia narodzhennia Mykoly Lysenka [Elektronnyi resurs] / Yu. Tsarenko // Ridna kraina (svitohliadnyi portal). – Rezhym dostupu: <http://ridna.ua/2012/03/sohodni-170-rokiv-z-dnya-narodzhennya-mykoly-lysenka>.

21. *Shtunder Z.* Mykola Lysenko i Stanislav Liudkevych / Z. Shtunder // Ukrainska muzyka. – 2012. – № 1 (3). – S. 10–14.

22. *Iak vidznachaly yuvilei Mykoly Lysenka u pershii polovyni XX stolittia* [Elektronnyi resurs] // Tyzhden.ua. – 2012. – 28 zhovt. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/History/45487>.

23. *100-litniy yuvilei M.Lysenka* // Lvivski visti. – 1942. – Ch. 47. – 4.03. – Bez pidpysu avtora.

Антонова Екатерина Антоновна, аспирантка Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств, г. Киев

Чествование юбилейных дат Н. Лысенка в Украине в историко-культурной ретроспективе: отражение деятельности мемориального Музея Н. Лысенка

Проанализированы художественные мероприятия, проведенные к юбилею Н. В. Лысенка в Украине; раскрыто участие в них общества «Боян» и Литературно-артистического общества.

Ключевые слова: Н. Лысенко, 35-летний юбилей творческой деятельности, культурные мероприятия, Литературно-артистическое общество, общество «Боян».

Antonova Kateryna, aspirantka Nacionalnoji akademiji kerivnyx kadriv kultury i mystectv, m. Kyjiv

Marking of anniversaries of M. of M. Lysenko's in Ukraine in a historic-cultural retrospective view: reflection of activity of memorial museum of M. of M. Lysenko's

The research is devoted to celebration of M. V. Lysenko's anniversaries (since from 35th years interracial creative anniversary to 170th years anniversary of the birth), an overview of artistic events for this occasion in various cities of Ukraine and beyond its borders. Also in the article had highlights issues of participation in such solemn events various Ukrainian cultural organizations, such as network of choral and musical societies «Boyan» (eight choirs of these societies including those Lviv's, Drohobych's and Stanislav's societies, sung for man, who celebrates the anniversary in Lviv for 1903) and Literary and Artistic Association.

Besides description of the events, that took place as part of celebrations, which are set out in chronological order, in this article mentioned and cited some archival documents from the police case, relatively celebration M. V. Lysenko's 35th year creative anniversary in 1903 in Kiev. This is resolution, which received members of the Literary and Artistic Association to conduct of literary and musical in honor of the composer in the building of the Merchants Assembly, and various denunciations unsigned present at this evening artistic people, members of infringements evening.

More details in the article which described ceremonial events on the occasion 35-year anniversary of the composer's creative measures and at its 100th and 170th anniversary of the birth.

In particular, concerning the celebrations in 1903, provides information on the celebrations, which were held for this occasion in the five cities of Ukraine.

While describing the celebration of the composer's 100th anniversary of birth, the most detailed described choral contest in Lviv, choral competition, which was attended by 450 Ukrainian choirs. In this article emphasizes the importance of such events for the development of Ukraine's choral culture, and also – to history of Lysenko's honor of memory.

And concerning of celebrations in 2012, on the occasion the 170th anniversary of the composer in the article is about the many concerts, exhibitions and radio and television programs devoted to M. Lysenko.

Key words: M. Lysenko's, 35-years-old anniversary of creative activity, creative measures, Literary-artistic society, society of «Boyan».

Надійшла до редакції 2.11.2015 р.